

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง การเล่าเรื่องในข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผสมผสานกับการวิจัยในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาถึงลักษณะของการรายงานข่าวการเมือง โดยเป็นการวิเคราะห์ตามโครงสร้างการเล่าเรื่องจากข้อมูลประเภทเอกสาร คือ เนื้อหา และข้อมูลประเภทบุคคล คือ ผู้เรียบเรียงข่าวและบรรณาธิการข่าวการเมือง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ รายงานข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์รายวันฉบับภาษาไทย โดยแบ่งเป็นหนังสือพิมพ์ประเภทเน้นเสนอสาระ 2 ฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชน หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ และหนังสือพิมพ์ประเภทเน้นเสนออารมณ์ความรู้สึก 2 ฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หนังสือพิมพ์ข่าวสด ทั้งนี้จะศึกษาเฉพาะข่าวการเมืองที่น่าเสนอในหน้าหนึ่งเท่านั้น

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหา มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 คัดเลือกชื่อหนังสือพิมพ์ (selection of title) ที่จะนำมาใช้เป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์รายวันที่เป็นภาษาไทย โดยแบ่งเป็นหนังสือพิมพ์ที่เน้นเสนอสาระ หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่มุ่งนำเสนอข่าวที่เสนอความรู้ ความคิดเห็นเป็นสำคัญ ได้แก่ มติชน และไทยโพสต์ และหนังสือพิมพ์ที่เน้นเสนออารมณ์ หมายถึง หนังสือพิมพ์ที่มุ่งเสนอข่าวที่ให้ผลตอบสนองทางอารมณ์โดยทันที ได้แก่ ไทยรัฐ และข่าวสด

ขั้นที่ 2 คัดเลือกช่วงเวลา (selection of time period) โดยในงานวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดช่วงเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระยะเวลา 6 เดือน เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม - 31 ธันวาคม 2541 การศึกษาข้อมูลตามระยะเวลาดังกล่าวถือว่าได้ว่าเป็นระยะเวลาที่เพียงพอที่จะสะท้อนลักษณะการเล่าเรื่องในข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทยทั้ง 4 ฉบับ

ขั้นที่ 3 คัดเลือกวัน (selection of date) โดยการใช้วิธีการสุ่มแบบระบบ (systematic sampling) ซึ่งเป็นการเลือกตัวอย่างในลักษณะของการหมุนเวียนให้กระจายตามวันตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันอาทิตย์ หรือที่เรียกกันว่า การสุ่มแบบหมุนเวียน (rotation sampling) โดยจะเลือกศึกษาสัปดาห์วัน สัปดาห์ เริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2541 ตามตารางเวลาต่อไปนี้

S	M	T	W	Th	F	Sa	
			1	16	31		กรกฎาคม
30						15	สิงหาคม
	14	29					กันยายน
			14	29			ตุลาคม
					13	28	พฤศจิกายน
13	28						ธันวาคม

ขั้นที่ 4 เลือกเนื้อหา (selection of content) โดยเจาะจงคัดเลือกข่าวการเมืองที่ปรากฏในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ และเจาะจงเลือกข่าวการเมืองที่เป็นเหตุการณ์สำคัญ ซึ่งมีปรากฏอยู่ในหนังสือพิมพ์ครบทั้ง 4 ฉบับ ได้แก่

1. ข่าวพล.ต.อ. สล้าง บุนนาค หมิ่นประมาท พล.ต. สนั่น ขจรประศาสน์
(ฉบับวันที่ 1 กรกฎาคม 2541)
2. ข่าวการปรับคณะรัฐมนตรีของรัฐบาลชวน หลีกภัย
(ฉบับวันที่ 1 กรกฎาคม 2541)
3. ข่าวความไม่ชอบมาพากลในการประมูลของโครงการเอสดีเอช
(ฉบับวันที่ 31 กรกฎาคม-2541)
4. ข่าวการทุจริตในการจัดซื้อยา และเวชภัณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุข
(ฉบับวันที่ 14 กันยายน 2541)
5. ข่าวความไม่โปร่งใสในการจัดซื้อเมล็ดพันธุ์พืชของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
(ฉบับวันที่ 29 กันยายน 2541)
6. ข่าวกรมตำรวจของยศ พล.ต.อ. ให้กับ พล.ต. สนั่น ขจรประศาสน์
(ฉบับวันที่ 14 ตุลาคม 2541)
7. ข่าว ปว.281 หรือ พ.ร.บ. ประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว
(ฉบับวันที่ 28 พฤศจิกายน 2541)
8. ข่าวการตรวจสอบคดีทาสี 3 หลัง ริมเขื่อนศรีนครินทร์ จ. กาญจนบุรี
(ฉบับวันที่ 28 ธันวาคม 2541)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลประเภทเอกสาร

รวบรวมจากเอกสารสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์มติชน หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ หนังสือพิมพ์ข่าวสด โดยจะศึกษาเฉพาะข่าวการเมืองที่น่าเสนอในหน้าหนึ่งเท่านั้น สำหรับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ข้อมูลในส่วนพาดหัวข่าว ความนำ รายละเอียดของข่าวและเนื้อหาที่มีใจความต่อเนื่องจากการรายงานข่าวในหน้าหนึ่ง

2. ข้อมูลประเภทบุคคล

รวบรวมโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวสายการเมือง จำนวน 12 คน กำหนดให้เป็นบรรณาธิการหรือหัวหน้าข่าวการเมือง ฉบับละ 1 คน และเป็นผู้สื่อข่าวสายการเมือง ฉบับละ 2 คน การสัมภาษณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีส่วนกำหนดลักษณะการเล่าเรื่องในข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย

วิธีวิเคราะห์ข้อมูลโครงสร้างการเล่าเรื่องในข่าวการเมือง

การศึกษาเรื่อง การเล่าเรื่องในข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์ไทย ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลตามรายละเอียดดังนี้

1. **แก่นเรื่อง (Theme)** เป็นการวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทของแก่นเรื่องในข่าวการเมือง โดยพิจารณาประเด็นข่าวหลักที่จะปรากฏในส่วนพาดหัวข่าวเท่านั้น ทั้งนี้ได้แบ่งประเภทของแก่นเรื่องในข่าวการเมืองตามลักษณะคุณค่า ได้ดังนี้

ก. **แก่นเรื่องประเภทความขัดแย้ง (Conflict Theme)** หมายถึง การนำเสนอประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ แข่งขัน ปะทะกัน หรือความไม่ลงรอยทางความคิด การอภิปรายถกเถียงหรือการโต้แย้งกันทางการเมืองระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 ฝ่ายขึ้นไป

ข. **แก่นเรื่องประเภทมนุษยชนสนใจ (Human Interest Theme)** หมายถึง การนำเสนอประเด็นหลักเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์ของนักการเมืองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมือง อันได้แก่ ความโศกเศร้า ยินดีปรีดา รัก เกลียด กลัว อิจฉาริษยา ทะเยอทะยาน ขบขัน และเห็นอกเห็นใจ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังหมายความรวมถึงการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นเรื่องส่วนตัวของบุคคลที่มีชื่อเสียงหรือมีความสำคัญทางการเมือง และบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับนักการเมือง

ค. **แก่นเรื่องประเภทผลกระทบ (Consequent Theme)** หมายถึง การนำเสนอประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ทางการเมืองอันมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของสาธารณชน เช่น คณะรัฐมนตรีกำลังพิจารณาออกพระราชกำหนดเรียกเก็บภาษีในอัตราที่เพิ่มขึ้น หรือการลดภาษีลง , การปรับเปลี่ยนกฎหมาย หรือการประกาศออกมาตรการต่าง ๆ , การประกาศนโยบายทางการเมือง , การรายงานผลสรุปของข้อตกลงต่าง ๆ ที่มีผลกระทบไปถึงพลเมืองในชาติ

ง. **แก่นเรื่องประเภทความมีเงื่อนงำ (Suspense Theme)** หมายถึง การนำเสนอประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วแต่ยังไม่สามารถคลี่คลาย หรือตีแผ่สาเหตุที่แท้จริงได้ เป็นเหตุการณ์ที่มีความสลับซับซ้อนเงื่อนงำ ซึ่งอาจจะเกี่ยวพันไปถึงบุคคลที่มีชื่อเสียงทางการเมือง ทั้งนี้เหตุการณ์ดังกล่าวอาจมีผลกระทบไปถึงความเป็นอยู่ของประชากรทั่วไปด้วย

2. **โครงเรื่อง (Plot)** เป็นการวิเคราะห์โครงสร้าง รูปแบบและลีลาในการเขียนข่าว โดยในการวิเคราะห์โครงสร้างการรายงานข่าวจะศึกษาดูว่าในข่าวเรื่องหนึ่งๆ หนังสือพิมพ์ทั้ง 4 ฉบับ มีกลวิธีการนำเสนออย่างไร มีวิธีการเริ่มเรื่องอย่างไร มีการพัฒนาเนื้อเรื่องอย่างไร และมีวิธีการยุติเรื่องอย่างไร

3. **ตัวละคร** (Character) เป็นการวิเคราะห์บุคคลที่ปรากฏอยู่ในข่าว โดยจะศึกษาว่า บุคคลที่ปรากฏในข่าวมีสถานภาพอย่างไร ซึ่งจำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ สถานภาพของแหล่งข่าว และสถานภาพของผู้ตกเป็นข่าว ทั้งนี้การวิเคราะห์บุคคลที่ปรากฏในข่าวยังศึกษาไปถึงบทบาทของตัวละคร อันประกอบด้วย บทบาทของตัวเอง บทบาทของตัวรอง บทบาทของตัวประกอบ บทบาทผู้กระทำ และบทบาทผู้ถูกกระทำ นอกจากนี้ ยังการศึกษาไปถึงวิธีการพรรณนาถึงตัวละคร และการสร้างความหมายให้กับตัวละคร โดยเป็นการวิเคราะห์ในส่วนของภาษา ซึ่งจำแนกเป็น

1. ไวยากรณ์ภาพพจน์ ได้แก่

ก. อุปมา หมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกัน โดยมีคำเชื่อมโยง เช่น คำว่า เหมือน ดูก ดัง เช่น รวากับ ประหนึ่ง เป็นต้น เช่น กิเลสเป็นศัตรูของสัตว์โลก , คนเราถ้าไม่รู้จักคุณคน ก็ไม่มีวันเจริญ เป็นต้น

ข. อุปลักษณ์ หมายถึง การเปรียบเทียบที่นำลักษณะเด่นของสิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบมากล่าวทันที หรือที่เรียกว่า การเปรียบเทียบโดยนัย ซึ่งจะไม่มีคำเชื่อมโยง และสื่อความหมายแฝงเร้น ทำให้ต้องขบคิดมากขึ้น เช่น คนเวลากินน้ำ ต้องนึกถึงคนที่ขุดบ่อ เป็นต้น

2. คำกระทบความรู้สึกโดยให้ความหมายโดยตรง หมายถึง ถ้อยคำที่ให้ความหมายตามหน้าที่ทุกคนเข้าใจตรงกันเสมอ เป็นความหมายตามอรรถ แต่เป็นคำที่มุ่งให้ความรู้สึกในระดับที่รุนแรง เช่น ดันหรั่ง ได้ ไวย ตะคอก และประจาน เป็นต้น

3. คำกระทบความรู้สึกโดยให้ความหมายนัยประหวัด หมายถึง ถ้อยคำที่ให้ความหมายที่มุ่งให้ความหมายที่ลึกซึ้ง ลึกกว่าความหมายตามอรรถ ซึ่งมีผลต่อความรู้สึกหรืออารมณ์สะเทือนใจ เป็นถ้อยคำที่อ้อมค้อม เกินจริง ประชดประชัน เทียบแนม และกำกวม เช่น ตบเท้า งาม แต่ง โดดร่ม เป็นต้น

4. **ฉาก** (Scene) เป็นการศึกษาโดยวิเคราะห์ถึงลักษณะฉากในเหตุการณ์ที่นำมาเล่าเป็นข่าว โดยเป็นการดูว่าข่าวการเมืองที่นำมาศึกษานั้น ผู้สื่อข่าวมีการเน้นให้ความสำคัญกับฉากของเหตุการณ์หรือไม่

5. มุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of View) เป็นการวิเคราะห์ว่า ชาวที่นำมาเสนอนั้น ผู้สื่อข่าวใช้มุมมองในการเล่าเรื่องอย่างไร ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

5.1 มุมมองแบบรอบด้าน (Omniscient) เป็นการเล่าเรื่องโดยผ่านสายตาของผู้เขียนหรือผู้สื่อข่าวที่สามารถเล่าเรื่องในข่าวการเมืองได้อย่างไม่มีข้อจำกัด สามารถล่วงรู้ไปถึงสภาพจิตใจของตัวละครทุกตัว และสามารถแทรกความคิดเห็นที่เป็นการชี้นำความคิดของผู้อ่าน

5.2 มุมมองแบบจำกัด (Focalization) เป็นการเล่าเรื่องที่ผู้สื่อข่าวไม่สามารถที่จะล่วงรู้ถึงจิตใจ และความรู้สึกของตัวละคร ทั้งนี้ผู้สื่อข่าวจะรายงานเฉพาะลักษณะพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงออกมาให้เห็นโดยภายนอก

ในการนำเสนอข้อมูลใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) ซึ่งผลของการวิเคราะห์จะนำมาจากข้อมูลประเภทเอกสาร และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สำหรับการเขียนรายงานการวิจัยจะอธิบายรายละเอียดที่ได้จากการวิเคราะห์ตามประเด็นที่ได้กล่าวข้างต้น โดยจะอธิบายทั้งในส่วนที่วิเคราะห์ลักษณะการเล่าเรื่องและการสร้างความหมายในข่าวการเมือง และในส่วนที่เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเล่าเรื่องในข่าวการเมือง